

BORBA ZA MIR

Taras BARŠČEVSKI

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 5, 10 000 Zagreb
taras.barscevski@kbf.unizg.hr

Nakon više mjeseci gomilanja ruske vojske na ukrajinskim granicama pod izlikom provođenja zajedničkih vojnih vježbi zajedno s Bjelorusijom te uvjerenja da Rusija nema namjeru napasti Ukrajinu, predsjednik Rusije Vladimir Putin je 24. veljače 2022. godine oko 5.00 sati ujutro najavio »specijalnu vojnu operaciju« u istočnoj Ukrajini, nakon čega su nekoliko minuta kasnije počeli raketni udari širom Ukrajine, uključujući i glavni grad Kijev. Time je započela vojna invazija Ruske Federacije na Ukrajinu i najveći ratni sukob na europskom tlu nakon Drugoga svjetskog rata.

Svijet je reagirao uglavnom osudivši rusku agresiju te izražavajući svoju zabrinutost što zbog započetog sukoba što zbog straha da se sukob ne proširi i na susjedne zemlje ili eskalira u upotrebi nuklearnog oružja. Uz riječi osude i zabrinutosti slijedili su – treba priznati – dosad neviđeni angažman u prihvaćanju milijuna izbjeglica iz Ukrajine te humanitarna pomoć slana u Ukrajinu svima onima kojih je pogodio rat, no također i u uvođenju, ne bez rasprava i oprečnih mišljenja, sve strožih sankcija protiv Rusije s ciljem oslabiti ruski vojni pogon, a s vremenom i pružanje sve veće vojne potpore Ukrajini, od naoružanja, obuke vojnika, razmještanja najmodernijih protuzračnih raketnih sustava pa sve do isporuke krstarećih raketa dugog dometa i slanja, po svoj prilici u skoroj budućnosti, borbenih zrakoplova F-16 kako bi Ukrajina mogla ne samo zaustaviti rusku invaziju nego i osloboditi svoje okupirane teritorije.

Na prekid vojne agresije i na molitvu za mir pozvali su i mnogi vjerski poglavari, nazvavši rusku agresiju na Ukrajinu »vjerolomnim napadom«, »kršenjem osnovnih normi međunarodnog prava« (grkokatolički kijevski nadbiskup Svjatoslav Ševčuk), »podmuklim i ciničnim napadom« (metropolit

Epifanije, poglavar Pravoslavne crkve Ukrajine) i »početkom sveobuhvatnog rata kojega je započela Rusija i njome kontrolirana Bjelorusija« (mons. Vitalij Krivicki, ordinarij Kijevsko-žitomirske dijecezije). No, nisu svi crkveni čelnici imali hrabrosti prozvati agresora koji je započeo rat. Neki su se ogradili šutnjom općenitih poziva na mir i pomoć žrtvama rata, dok su drugi (Ruska pravoslavna crkva na čelu s moskovskim patrijarhom Kirilom Gudnjajevom) čak našli opravdanje agresiji u političko-religijskoj ideologiji (tzv. ruskij mir, tj. ruski svijet, učenje koje su osudili najistaknutiji pravoslavni bogoslovi kao fundamentalnu negaciju božanskih temelja, soteriološke misije i dogmi Istočnih pravoslavnih Crkava) te pozvali podržati ruskog predsjednika.

Taj se rat danas vodi ne samo u gradovima i selima na cijelom teritoriju Ukrajine, gdje Rusija nastavlja skoro sa svakodnevnim raketiranjem civilnih infrastruktura i mirnog stanovništva, a posebice nakon 24. veljače 2022. godine na okupiranim ukrajinskim teritorijima (gdje se u lipnju 2023. godine nastavljaju voditi žestoke borbe) koje zajedno s aneksiranim Krimom 2014. godine obuhvaćaju više od 108 000 km² (teritorij u koji se mogu smjestiti skoro dvije Hrvatske), nego i u informacijskom prostoru medija koji pomoću televizija, novina i interneta donose, osim najsvježijih vijesti, također i analize situacije, procjene razvoja događaja, ocjene uspjeha pojedinih strana ratnog sukoba te čak pretkazivanja o završetku rata i globalnim posljedicama. Često smo svjedoci različitih, pa čak i dijametralno suprotnih stavova o razlozima i tijeku rata, kao i o tome tko je odgovoran i kako će rat završiti i s kakvim posljedicama za sve nas. Kao vjernici željeli bismo se suprotstaviti nasilju i stati na stranu dobra i istine, a ne samo stajati po strani i prepustiti sili oružja da odlučuje o našoj budućnosti. No, kako prepoznati koja je strana ona prava i zauzeti ispravan osobni stav, a ne ostati na strani prividne neutralnosti, a zapravo samozablude i neodgovornosti? Uostalom, nakon skoro godinu i pol trajanja rata postali smo još svjesniji ratne propagande, no i različitih »igara« i » interesa« povezanih s ratom u Ukrajini, tako da bi nam dobro došle objektivne, stručne i autoritativne smjernice, kako bismo ne samo imali provjerenu informaciju o ratnim zbivanjima nego i jasan napatuk kakav stav bismo trebali zauzeti kao vjernici svjesni da od naših današnjih odluka i djela ovisi i naša budućnost na zemlji, no i naš vječni život. Očigledno je da se okrećemo prema Crkvi i želimo čuti jasan i nedvosmislen glas crkvenog vodstva koji bi nas prosvijetlio i uputio riječju istine.

Od samog je početka taj rat bio obilježen snažnom religijskom retorikom. Dok su se jedne strane ponajprije od katoličkih biskupa izvan Ukrajine, osim osude rata, iako često izbjegavajući navesti Rusiju kao agresora, čuli pozivi

vjernicima na molitvu i post, da ne gube nadu i ne dopuste paniku te poziv »svima koji imaju političku odgovornost da naprave ozbiljan ispit savjesti pred Bogom, koji je Bog mira, a ne rata, koji je Otac svih, a ne samo nekoga, koji želi da svi budemo braća, a ne neprijatelji« (papa Franjo), s druge strane zazvučalo je s obzirom na podršku vojnoj agresiji i himbeno obraćanje »svim stranama sukoba da učine sve što je u njihovoj moći kako bi izbjegli žrtve među civilnim stanovništvom« poradi »stoljećima zajedničke povijesti koja seže od Krštenja [Kijevske] Rusi sv. ravnoapostolskim knezom Vladimirom« te poziv »svoj punini Ruske pravoslavne crkve« uzdizati vruću molitvu za brzu uspostavu mira, a »građanima Rusije ujediniti se oko vlasti u teška vremena za domovinu« (patrijarh Kiril Gundjajev). Ruski pravoslavni biskupi opravdavaju agresiju protiv Ukrajine kao »zasluženu kaznu za grijeh«, koje je navodno počinila Ukrajina, dok bi Rusija bila samo »instrument« kojim milosrdan otac kažnjava neposlušnu i zločestu djecu, navodeći kao glavni razlog rata »pogrešnu vjersku politiku« Ukrajine za vrijeme prethodnog ukrajinskog predsjednika Petra Porošenka (2014. – 2019.), »destruktivne ideologije« Pravoslavne crkve Ukrajine te proširenje NATO-a na Istok. Dok se na Zapadu uglavnom čuju pozivi prema što hitnijem prekidu sukoba i pomirenju zaraćenih strana, a u Rusiji se opravdava vojna agresija ideologijom »ruskog mira« i prepisivanjem povijesti, prebacuje krivica za početak rata na Ukrajinu i na »kolektivni Zapad« te »blagoslivlja« ruske vojnike kako bi ubijali Ukrajince, pozivi ukrajinskih biskupa, bilo grkokatoličkih, bilo rimokatoličkih, bilo pravoslavni, nazvati agresora agresorom, priznati pravo ukrajinskom narodu da brane svoju domovinu i da se bore za slobodu i budućnost svog naroda, mnogi vide kao prepreku za uspostavljanje mira pod uvjetima »jačega« te kao izraz nacionalizma u pejorativnom značenju te riječi, jer se daje moralna i duhovna podrška onima koji se bore za svoj narod te se traži pomoć u naoružanju kako bi se mogli ne samo zaštititi od neprijatelja nego i osloboditi okupirane teritorije. U tom kontekstu veoma elokventan i pun boli, ali i uznemiravajući za savjest svakog vjernika je »krik« kojim se pomoćni biskup Lavovske arhidijecezije Edward Kawa, obratio biskupima Njemačke »koji se bore za prava manjina te ih brinu klimatske promjene« te »šutljivim biskupima Bjelorusije i Rusije« riječima: »Zašto šutite dok nas ubijaju?«

No biskupi i poglavari pojedinih Crkava i vjerskih zajednica nisu se zadovoljili samo pozivima na molitvu i post, prihvaćanjem izbjeglica te slanjem humanitarne pomoći, nego su i sami započeli pravi »juriš na nebo« od uvođenja svakodnevnih crkvenih bogoslužjenja za mir, »molebena« i krunica, davanja novih zaziva za pravedan mir u Ukrajini i prestanak rata, za pobjedu

nad agresorom, za oslobađanje zarobljenika i izlječenje ranjenika, za pomoć izbjeglicama i svim onim koji su izgubili svoj dom, za podršku onima koji su izgubili svoje najmilije, kao i za sve one koji su dali svoj život u borbi za slobodu i mir ili im ga je oduzeo neprijatelj. Na svim razinama, od župa i samostana, do biskupija i biskupskih konferencija služene su svete mise za mir u Ukrajini, organizirana klanjanja i različite pobožnosti. Čak je i ponovno izvršen čin posvete čovječanstva, napose Rusije i Ukrajine, Bezgrešnom Srcu Marijinu, koji je papa Franjo u zajedništvu s čitavom Crkvom tijekom obreda pokore izmolio na svetkovinu Navještenja Gospodinova 25. ožujka 2022. godine. Nažalost, bilo je, ponajprije u samoj Rusiji, i onih koji su blagoslivljali i »posvećivali« vojnike na »uspjeh« u ratu, uništavanje neprijatelja i ubojstva Ukrajinaca. Pritom se nisu ustručavali koristiti se svetim u svoje svrhe izokrećući i riječi Svetog pisma i pozivajući u »sveti rat za Putina i rodinu [= domovinu]«, tj. ubijati druge, i obećavajući raj i Božju nagradu onima koji poginu u neopravdanom i ničim izazvanom ratu Rusije protiv Ukrajine.

Upravo početak rata u Ukrajini, ali i sjećanje na Domovinski rat, koji je odnio ne samo mnoge žrtve i nanio ogromnu materijalnu štetu nego i obilježio našu sadašnjicu i buduća pokoljenja, postao je i povod za organizaciju Međunarodnoga znanstvenog simpozija bibličara, koji se već tradicionalno održava svake dvije godine, ovaj put pod naslovom »Rat i mir u Bibliji«. Simpozij su zajedno organizirali Biblijski institut Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu i Institut crkvene povijesti Ukrajinskoga katoličkog sveučilišta (Lviv, Ukrajina) uz potporu Riječke nadbiskupije. Na dvodnevnom znanstvenom skupu koji se održao u prostorima Teologije u Rijeci, područnog studija Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu od 9. do 10. prosinca 2022. godine izlagalo je 17 izlagača. Jedan od izlagača, dr. sc. Anatolii Babinskyi iz Ukrajine, izlagao je posredstvom elektroničke mrežne povezanosti i to na engleskom jeziku. Ostali izlagači bili su iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Tema skupa je uz 14 bibličara okupila i po jednog povjesničara, moralista i kroatista, što je skupu dalo interdisciplinarni karakter. Na otvaranju Simpozija pročitana je Dekanova pozdravna riječ, a nakon kratkog pozdrava predstavnika suorganizatora simpozij je otvorio nadbiskup Mate Uzinić, naglasivši aktualnost teme zbog rata u Ukrajini, ali i drugih ratnih žarišta diljem svijeta.

Biblijske teme bile su raspoređene tako da su se u svakom od četiriju blokova predavanja izmjenjivala izlaganja s temama kako iz Starog zavjeta tako i Novog zavjeta: Anđelo Maly (KBF Zagreb): »Mačevi u plugove ili *vice versa* (Iz; Mih; J1)«; Đurica Pardon (HKS Zagreb): »Krv brata tvoga iz zemlje k meni više'

(Post 4,10b). Bratoubojstvo i nasilje prema zemlji«; Tomislav Zečević (Teologija u Rijeci): »Kristova pomiriteljska služba i novo stvorenje u Poslanici Efežanima i drugim pavlovskim spisima«; Dubravko Turalija (KBF Sarajevo): »Kost i drvo. Kralj – graditelj mira i sukoba u Knjizi Mudrih izreka«; Mario Cifrak (KBF Zagreb): »Mir u Lukinoj teologiji«; Miljenka Grgić (KBF Split): »Izajino viđenje judejsko-asirskog rata 701. pr. Kr. (Iz 30 – 31); Bruna Velčić (Rijeka): »Babilonsko izgnanstvo i svećenički spis (Pg)«; Arkadiusz Krasicki – Ante Dražina (TKO Zadar): »Mir u Ivanovu evanđelju«; Ivan Benaković (KBF Đakovo): »Novi Jeruzalem u Knjizi Otkrivenja – utopija ili realnost?«; Božidar Mrakovčić (KBF Zagreb): »Bog kao opravdanje za rat u Starome zavjetu?«; Domagoj Runje (KBF Split): »Kralj, svećenici i rat u kumranskom Hramskom svitku«; Taras Barščevski (KBF Zagreb): »'Zvjer iz zemlje' (Otk 13,11-18) – religijska propaganda u službi Zmaja«; Darko Tomašević (KBF Sarajevo): »(Ne)logičnost knjige Otkrivenja: Rat se dobiva ne-ratom!«

Veliko osvježenje ovogodišnjeg simpozija bibličara bila su tri pozvana predavača kojima su započela tri prva bloka izlaganja. Radni dio simpozija otvorio je dr. sc. Anatolii Babinskyi s Instituta crkvene povijesti Ukrajinskoga katoličkog sveučilišta vrlo interesantnim izlaganjem naslovljenim »Biblijski tekstovi u izjavama ukrajinskih i ruskih religijskih vođa tijekom rata«. Kroatist prof. dr. sc. Dean Slavić s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sve je oduševio svojim izlaganjem na temu »Imitatio Christi u ratnom dobu: novela Vruća listopadska noć«. Naš eminentni moralist prof. dr. sc. Tonči Matulić (KBF Zagreb) obogatilo je simpozij izlaganjem naslovljenim »Promišljanja o nekim starim i novim naglascima u katoličkom vrednovanju pravednog rata«. Na kraju svakog dana uslijedila je vrlo bogata i zanimljiva diskusija koja je odražavala pluralizam različitih pristupa i mišljenja o zadanoj temi.

Iza svake teme iz područja Staroga zavjeta ili Novog zavjeta, bez obzira je li izlagač direktno spomenuo rusku vojnu agresiju ili se strogo držao izabrane teme, u pozadini su uvijek bila prisutna stradanja rata bilo to danas u Ukrajini, bilo to prije tri desetljeća u Hrvatskoj. Sveto pismo u tome nije služilo kako bi se opravdao rat, i još manje kako bi se Boga učinilo odgovornim za ljudska nedjela. Bog nije bog rata nego mira, no mir koji on daje nije odsutnost života i ne oduzima čovjeku slobodu ni odgovornost da se bori za mir.